

Contribution ID: 208

Tür: Oral Presentation

Yapay Zekâya Fenomenolojik Yaklaşımın Olanakları ve Sınırları

19 Aralık 2024 Perşembe 15:50 (30 dakika)

Fenomenoloji, dünya deneyimimizin en genel özsel yapılarını ortaya koymayı ve bu yapıların dünya ile bilincin karşılıklı ilişkisi içinde nasıl aşama aşama kurulduklarının hesabını vermeyi hedefler. Dünya ile bilincin bu karşılıklı ilişkisini belirten yönelimselliğin kendisi kurucu bir ilişkidir, bir *sentez*dir. Yönelimsel sentezler boyunca bilincimiz ve dünyamız oldukları şeyler olurlar; bu ilişkinin dışında ise birer hiçtirler. Buna bağlı olarak fenomenolojik yöntem altında yapılan betimleyici analizlerin konusu, ne tek başına bilincin ne de tek başına dünyanın katkı sunduğu süreç ve yapılarıdır; bilinç ve dünya arasında sürekli işleyen yönelimsel ilişki (korelasyon) ile ona ait özsel yapılar, düzenlilikler ya da kurallardır. Fenomenolojinin bilinç ve dünya arasında baştan verili herhangi bir ayrım kabul etmeyip yönelimsellikten hareketle bu ayrımı ortaya koymaya çalışması, insan bilinci ile ona korelatif olan fiili dünyamızın ötesinde, genel olarak olanaklı bir bilinç ile olanaklı bir dünyanın ilişkisinin özünün peşinde olduğunu gösterir. Bu durumda denebilir ki insan bilinci ile nesnesi arasındaki ilişki, belirli bir genel özün örneklerinden sadece biridir ve fenomenolojin, yapay zekâ ile ona korelatif olan dünya hakkında da söyleyebileceği şeyler vardır. Yapay ya da değil *bir* öznenin, bizim dünyamız ya da değil *bir* dünyayla ilişkisinde ona zeki dememiz için ne yapması gerektiğini, kısacası genel bir zekânın olanak koşullarını anlamak konusunda fenomenoloji bize pekâlâ yol gösterebilir.

Bu nedenle, Dreyfus ve Floridi'nin fenomenolojik bir perspektiften yapay zekâ projesine getirdikleri olumsuz yorumların aksine Beavers ve Mensch gibi isimlerin fenomenolojiyi yapay zekâ çalışmalarında kullanmaya yönelik çabalarının izinden giderek, Husserl'in betimlediği haliyle kurucu yönelimsel sentezin bir makinede gerçekleştirilme olanağını sorgulayacağız. Zira ortada özsel yapılar, düzenlilikler ya da kurallar varsa, bunların bir makineye algoritma olarak aktarılabilmesi ve Searle'ün iddiasının aksine makinenin yönelimselliğe sahip olabilmesi gerekir. Bu sorgulama sırasında, *retention*, *protention* ve *primal impression* kavramları ile Yuk Hui'nin *recursivity* ve *contingency* kavramları arasında paralellik kurmaya çalışacağız. Tüm bu çabamıza önemli bir soru eşlik edecek: Yönelimsel bir sentezin başlangıç koşulunu oluşturan *primal impression* yani duyuşal veriye ait öznel bir bilinç yaşantısı olma niteliğinin bir makinede karşılığı olabilir mi? Olmaması makinenin zeki olarak nitelenebilmesi açısından bir sorun oluşturur mu?

Anahtar Kelime: Fenomenoloji, Yapay Zekâ, Yönelimsellik, Kurucu Sentez, Deneyimin Öznel Niteliği

Presentation language / Sunum Dili

TR (Türkçe)

Disciplines / Disiplinler

Philosophy / Felsefe

E-mail / E-posta

e.hacimuratoglu@gmail.com

ORCID ID

0000-0002-6181-7941

Institution / Affiliation / Kurum

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Felsefe Bölümü

Country / Ülke

Türkiye

Başlıca yazarlar:: Eylem Hacımuratoğlu (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)

Sunu yapanlar: Eylem Hacımuratoğlu (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)

Session Classification: Session 4.6 (Day 2)

Track Classification: Congist'24: Digital Tools and Techniques